

УНИВЕРЗИТЕТ УМЕТНОСТИ У БЕОГРАДУ
НАСТАВНО-УМЕТНИЧКОМ ВЕЋУ
ФАКУЛТЕТА ЛИКОВНИХ УМЕТНОСТИ У БЕОГРАДУ
СЕНАТУ УНИВЕРЗИТЕТА УМЕТНОСТИ У БЕОГРАДУ

Извештај Комисије за оцену и одбрану докторског уметничког пројекта под називом
Конјункција супротности, изложба графика и видео рада, кандидаткиње Миле Сретеновић

На Наставно-уметничком већу Факултета ликовних уметности, септембра 2025. године, формирана је Комисија за оцену и одбрану докторског уметничког пројекта под насловом, *Конјункција супротности, изложба графика и видео рада*, кандидаткиње Миле Сретеновић у следећем саставу:

др.ум. Драган Момиров, ред. проф. Факултета ликовних уметности у Београду – ментор

мр. Гордана Петровић, ред. проф. Факултета примењених уметности у Београду

др.ум. Александар Младеновић, ред. проф. Факултета ликовних уметности у Београду

др.ум. Владимир Милановић, ван. проф. Факултета ликовних уметности у Београду

др.ум. Никола Велички, доцент Факултета ликовних уметности у Београду

Комисија Наставно-уметничком већу Факултета ликовних уметности подноси следећи извештај:

2) Биографија кандидаткиње

Мила Сретеновић је рођена 1993. године у Београду. Завршила је Девету београдску гимназију, а Факултет ликовних уметности, одсек графика, уписала 2012. године у класи професорке Драгане Станаћев, код које је завршила и основне студије. Мастер студије завршила је у класи професора Драгана Момирова 2017. године, након чега 2020. године уписује докторске студије у класи истог професора на Факултету ликовних уметности. На Филолошком факултету у Београду, на катедри за Енглески језик, књижевност и културу, 2015. завршава основне, а потом 2016. године и мастер студије

Изагачку активност је започела 2015. године и до сада је излагала на седам самосталних и преко четрдесет групних изложби у земљи и иностранству. Добитник је награде Факултета ликовних уметности за графику 2017. године. Члан је Удружења ликовних уметника Србије (УЛУС) од 2018. године.

Самосталне изложбе:

2025. Београд, „Конјункција супротности – изложба графика и видео рада” галерија Графички колектив
2025. Београд, „Конјункција супротности – изложба графика и слика” галерија Art For All
2025. Бијељина, „Велика Аркана” галерија Центра за културу Семберија
2023. Бања Лука, „Симболи у Тароту” галерија УДАС
2023. Београд, „Симболи у Тарот Картама Велике Аркане” галерија Квака 22
2023. Ковин, „Inside the looking glass” галерија Центра за културу Ковин
2021. Земун, „Delving deep: A journey within” галерија Стара Капетанија

Издвојене групне изложбе :

2025. Кадакес, Шпанија, 44. *Интернационална изложба мале графике*, Галерија El Taller Galeria Fort
2025. Београд, *Мајска изложба 2025*. Галерија Графички колектив
2025. Београд, *Пролећна изложба чланова Друштва ликовних и примењених уметника Земунa*. Галерија Стара Капетанија.
2024. Београд, *Мала графика 2024*. Галерија Графички колектив
2024. Самобор, Хрватска, 6. *Међународно тријенале аутопортрета: Аутопортрет као интимни временлов* Галерија Прица
2024. Баж, Француска, 44. *Интернационална изложба мале графике*. Галерија L’Etangd’Art
2024. Вингфилд, Велика Британија, 44. *Интернационална изложба мале графике*. Галерија Wingfield Barns
2024. Кадакес, Шпанија, 44. *Интернационална изложба мале графике*, Галерија El Taller Galeria Fort
2024. Београд, *Мајска изложба 2024*. Галерија Графички колектив

2024. Београд, *Пролећна изложба чланова Друштва ликовних и примењених уметника*
Земуна, Галерија Стара Капетанија
2023. Београд, Изложба *Мала графика 2023*. Галерија Графички колектив
2023. Нови Сад, *Мала графика – Нови Сад 2023*. Централна галерија Шок задруге
2022. Бристол, Уједињено Краљевство, *Micronarratives of the Global State of the World* у склопу програма 12.IMPACT мултидисциплинарне графичке конференције
2022. Београд, *Мајска изложба графике 2022*. Галерија Графички колектив
2022. Земун, Изложба *Еко вибрације*, Галерија Стара Капетанија
2021. Земун, *Земунски салон 2021*. Галерија Стара Капетанија
2019. Нови Сад, *Мала график*, Галерија La Vista
2018. Париз, *Перспективе XXXIII*, Галерија Културног Центра Србије у Паризу
2017. Београд *Перспективе XXXII*, Национална галерија
2017. Београд, *Изложба радова награђених студената ФЛУ*, Галерија ФЛУ

3) Опис и детаљна анализа докторског уметничког пројекта

Докторски уметнички пројекат под називом *Конјункција супротности, изложба графика и видео рада*, кандидаткиње Миле Сретеновић чини три логички повезане целине, уметничку – изложба графика и видео рада; и теоријску – писани рад, чијом интеграцијом и успостављањем међусобних релација се добија потпуни увид у промишљања и реализацију теоријског, поетског и стваралачког аспекта рада. Уметнички део пројекта је резултирао изложбом графика и видео рада у галерији Графички колектив Београд у периоду 26.август - 6.септембар 2025. године; док писани део рада пружа увид у уметничке и теоријске методе и резултате истраживања у оквиру предложене теме.

Мила Сретеновић припада генерацији уметника која властито поље истраживања проналази у традиционалним графичким техникама, тако да за свој истраживачки и уметнички рад користи датости сито штампе, у којој је трагање за новим могућностима материјала и поступака започела још за време мастер студија. Користећи првенствено однос покровних и транспарентних боја у комбинацији са суптилном контурном линијом графички лист приближава визуелно сродним резултатима у вишеслојном сликарству којим се такође бави. Као и сама реализација радова тако је

и предмет рада својом тематиком вишеслојан и отворен за различита тумачења и сагледавања посматрача. Видео рад, сачињен од извесног броја секвенци које својом садржином прате серију графика, а које се понављају у одређеном интервалу, има задатак „оживљавања“ извесног визуелног материјала присутног на графичким листовима прве целине. На овај начин као савремени медијум визуелне уметности прави спону са традиционалним техникама попут цртежа и отвара могућност мултидисциплинарности ради превазилажења граница конвенционалне графичке праксе, пружајући могућност филмског читања статичних приказа одабраних елемената са традиционално одштампаних графичких листова. Ауторка инсистира на стварању личног уметничког израза заснованог на симболици уједињења супротности, који преиспитује везе између традиционалног и савременог уметничког дела оствареног у различитим медијима. Предмет рада, принцип уједињења супротности, односно конјункција, појам преузет из алхемије, заснива се на ликовном приказу ванвременског процеса повезивања супротности који се без престанка одвија у сваком човеку. Како Мишко Шуваковић дефинише појам алхемије као многобројана учења о руковању променама материје у складу са циљевима симболичких замисли односа микро и макро космоса. Тематика више него интересантна, огледа се у великом броју изведених радова ликовних уметника, који су се некада и сада тиме бавили. Карл Густав Јунг је разрадио сложене односе између алхемијских традиционалних учења и психоаналитичких интерпретација несвесног. Појмом КОНЈУНКЦИЈЕ се у психологији описују душевне промене и преображаји, а конјункцијом се у алхемији подразумева спајање различитих супротстављених елемената у материјалним процесима који доводе до стварања и настанка нечег новог. Алхемичари су тако помоћу својих чудних процедура у своје материјале пројектовали одређене супротности које данас препознајемо као архетипске слике и животне обрасце несвесног чије су примарно извориште снови. Компаративна анализа, дела ликовне уметности присутних у алхемијским књигама и списима (графикама и илустрацијама, почевши од периода касног средњег века); дела надреализма и модернизма (насталих у различитим ликовним медијима); па до дела савремене уметности пружа документовани приказ континуитета уметничких пракси. Успостављени концепт конјункције супротности чије је извориште колективно несвесно до којег долазимо првенствено путем специфичног језика снова и стварање могућности новог начина тумачења познатих мотива, у уметничком пројекту Миле Сретеновић дају нови медијски оквир и лични печат, базирајући се на техници ситоштампе. Језик снова нарочито је изражен у видео раду који надопуњује графичке листове, које треба посматрати у низу, и чини циклус графика читљивијим и јаснијим дефинишући целину исказа.

4) Значај и допринос докторског уметничког пројекта у одређеном пољу уметности

Докторски уметнички пројекат кандидаткиње Миле Сретеновић јесте конкретан пут у личном развоју на пољу графике чија је јасна поетика рада потпуно уклопљена у садашњу уметничку праксу, која се у данашњем тренутку остварује у ликовним и визуелним облицима уметности. Овде је реч о континуитету стварања у оквиру графичког медија, којим је ауторка успешно закорачила на уметничко тло по завршетку својих основних и мастер студија. Конкретна идеја рада и њено представљање у оквиру писаног дела рада, остаје забележена за будућност, нарочито за друге, младе колеге који тек долазе. Наведени докторски уметнички пројекат, значајан је као представа особене идеје и изведеног рада, који је континуиран, сложен, личан и самим тим препознатљив у оквиру поља истраживања. Мила је успела да поред контравезне алхемијске теме у оствареном раду да свој личан печат и гледиште.

Циљ писаног рада контекстуализација полазне идеје, успостављање теоријске грађе која пружа увид у уметничку и теоријску методологију и истраживања унутар предложене теме, као и указивање на низ питања концептуалног и медијског повезивања различитих начина визуелног изражавања је Мила Сретеновић реализовала кроз све сегменте, аспекте и мотиве свог рада. Уметнички пројекат је остварен самосталном изложбом на којој је јавности представљен опсежни циклус графичких листова и видео рад, којим је пружена могућност сагледавања вишеслојности феномена конјункције супротности и остваривања својеврсног личног симболизма.

5) Оцена да је докторски уметнички пројекат резултат оригиналног уметничког рада докторанда у одговарајућем пољу уметности;

Теоријско полазиште свога рада ауторка креће од надреалиста који ослобођени стега традиционалне логике користе слободу коју им је омогућила отворена визија света и његових феномена. Сједињење супротности, приближавање две удаљене реалности, основа је надреалистичког ликовног представљања.

Феномен сна, као специфични израз несвесног и терен који К.Г. Јунг означава као природни покушај да се помире и поново сједине супротности унутар психе, истражује се у различитим периодима историје уметности. Средњовековни и ренесансни визуелни приказ конјункције супротности, који је изнедрила алхемија, протеже се све до уметности 20. века на челу са надреализмом. У случају овог истраживања, лични снови користе се као продукт личног, фамилијарног и колективног несвесног, ради постизања ликовне наратије која у

себи садржи различита духовна стања и истину о људској души и њеном путу ка индивидуацији. Јунг каже да онај ко жели да разуме сновне симболе не може затварати очи пред чињеницом да снови модерних људи понекад садрже слике и метафоре какве срећемо у алхемијским текстовима средњег века.

Основна хипотеза овог уметничког пројекта јесте да уметност не треба само да представља спољашњи свет, већ да уместо тога треба да има за циљ да ухвати суштину субјекта.

Моја уметност је вољно признање и покушај да себи објасним своју везу са животом ... али се константно надам да ћу кроз свој рад помоћи другима да проникну јасноћу. (Мунк)

6) Оцена остварених уметничких резултата докторског уметничког пројекта;

Спајањем супротности, путем различитих визуелних начина исказивања, традиционалног и технолошки гледано савременог, са циљем проширења визуелног приказа идеја и мотива, ствара корелативан и интегрисан излагачки простор. Употреба специфичног језика снова, приказаног кроз мотиве спајања супротности, отвориће гледаоцу могућност личног преиспитивања човековог трагања за тајанственим језгром сопствене личности, односно за Сопством, које представља уједињење нама најважнијих супротности, тј. Свесног и несвесног дела личности, који граде једну динамичку целину. Систематичним спровођењем планираних фаза истраживања, реализацијом изложбеног и писаног дела докторског уметничког пројекта, Мила Сретеновић је на основу добијених и утврђених резултата истраживања овладала методолошким поступцима за теоријско промишљање на релацији историја, теорија и филозофија уметности. Истраживање кроз теоријску анализу визуелног приказа идеје, предметни рад продубљује и указује на сагледавање једног од могућих праваца различитих резултата рада. Писаним радом ауторка наводи појаве и идеје референтних аутора које се тичу сличних питања и успостављена ризоматична веза између ликовних пракси некада и данас. Са уметничке стране рад на овом докторском уметничком пројекту открио је значајну појединачну поетику аутора која има своју генезу и напредак. Различите праксе које данашњи млади уметници изводе, врло су разуђене и крећу се у размаку од традиционалних до најновијих медија и алата. Идеје су на данашњој сцени битно различите у својој флуидности идеја. И на овом месту, примећује се да је графика осмишљена у оквиру пројекта дала могућност, вишеслојног гледања и анализе осећања и хтења аутора. Утицаји претходног наслеђа, профилирани су на начин како то само данашња младост кроз уметничку акцију може да успостави. Већ на први поглед радови Миле Сретеновић одају утисак темељног, савременог уметничког рада и кроз идеју и реализацију, али и кроз отвореност за будуће идеје које ће процес

водити, можда, у неком новом еволутивном правцу. Висок ниво посвећености и потпун улазак у сложени процес графичког рада, овде значајно указују на конкретну ликовну вредност радова из праксе аутора, тако и добро сналаженје у новом медију видео рада.

7) Оцена о испуњености обима и квалитета докторског уметничког пројекта у односу на пријављену тему

Рад који је уложен у настанак овог процеса, састоји се од вишегодишњег рада на графикама и цртежима и реализовања писаног дела докторског уметничког пројекта. Континуитет рада кандидаткиње Миле Сретеновић, препознат је кроз готово свакодневни рад аутора на циклусу графика. У овом случају докторски уметнички пројекат природно проистиче из комплетног уметничког наслеђа аутора, што је у писаном делу аутор из аутентичног и самосталног угла, приказао за јавност. Изложба радова под називом докторског уметничког пројекта, одржана је почев од 26. август-6 септембар 2025. године у галерији Графички Колектив Београд.

8) Критички осврт

Са стране критичног сагледавања пројекта, јасно је да је реч о отвореном циклусу радова, који се мењао и током свог настајања. Различити фокуси, као и супротстављена, али и сродна стања ликовног приказа, остављају могућност даљих унапређења. На овај начин суштина пројекта остаје на правцу промена које су веома извесне. Генеа настанка радова јасна је и добро објашњена, што олакшава пут између публике и радова представљених кроз докторски уметнички пројекат. У овом случају имамо континуитет радова који траје и који је по природи ствари предодређен да буде тело и основа овог пројекта. Дакле, пракса је изнедрила уметнички пројекат, насупрот такође легитимном приступу да се за потребе уметничког пројекта приступа изради конкретних радова. Овде то није случај, пројекат је ауторски моменат свођења урађеног и артикулације истог, кроз прописану форму која обликује целину. Овакав уметнички пројекат препознат је кроз конкретан корпус графичких радова и видео рада који представља покретне визуелне целине које се виде као мотиви на самим графикама. Видео рад је савремена пракса, уклопљена у најновије пресеке данашњег уметничког младог нараштаја.

9) Закључак комисије:

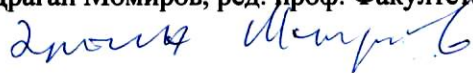
Докторски уметнички пројекат под називом *Конјункција супротности, изложба графика и видео рада*, кандидаткиње Миле Сретеновић представља потпуно остварену целину теоријског и

уметничког рада. Међусобно прожето и промишљено теоријско и практично истраживање је резултирало циклусом*графика и видео рада презентованих на самосталној изложби у галерији Графичког колектива у периоду 26.август - 6.септембар 2025. године. Искрпан писани рад, аргументован, поткрепљен многим подацима, анализама и постављеним референцама донео је значајни допринос на пољу уметничких доктората. Уметнички пројекат се заснива на великом броју различитих ликовних и теоријских референци. Извори коришћени као теоријска полазишта за формулисање и дефинисање референтних појмова и области, сведоче о веома добром познавању материје у којој кандидаткиња реализује свој уметнички пројекат. Аналитичким посматрањем ликовних дела којима илуструје своје ставове, Мила Сретеновић показује да је подробно упозната са предметом уметничког истраживања, литературом и визуелним материјалом. Имајући у виду доследно и садржајно образложење теме као и извођења радова комисија закључује да је реч о аутентичном, оригиналном и сложеном пројекту који је кандидаткиња Мила Сретеновић успешно реализовала и представила јавности. Комисија сматра да радови настали реализацијом овог пројекта праве значајан помак у односу на досадашњу стваралачку праксу и претпостављају могућност даље разраде теме и стварања тражењем нових могућности у графичком изразу.

На основу свега наведеног комисија за оцену и одбрану докторског уметничког пројекта под називом *Конјункција супротности, изложба графика и видео рада*, кандидаткиње Миле Сретеновић. сматра да је овај пројекат одговорио захтевима и постављеним циљевима. Комисија предлаже Наставно-уметничком већу Факултета ликовних уметности у Београду да прихвати извештај комисије и проследи Сенату Универзитета уметности у Београду на даље усвајање и покретање процедуре за његову одбрану.

Комисија:

др.ум. Драган Момиров, ред. проф. Факултета ликовних уметности у Београду – ментор

мр. Гордана Петровић, ред. проф. Факултета примењених уметности у Београду

др ум. Александар Младеновић, ред. проф. Факултета ликовних уметности у Београду

др.ум. Владимир Милановић, ван. проф. Факултета ликовних уметности у Београду

др.ум. Никола Велички, доцент Факултета ликовних уметности у Београду

ОЦЕНА ИЗВЕШТАЈА

О ПРОВЕРИ ОРИГИНАЛНОСТИ

ДОКТОРСКОГ УМЕТНИЧКОГ ПРОЈЕКТА

На основу Правилника о поступку провере оригиналности докторских уметничких пројеката и докторских дисертација које се бране на Универзитету уметности у Београду и налаза у извештају из програма iThenticate којим је извршена провера оригиналности докторског уметничког пројекта под називом *Конјункција супротности, изложба графика и видео рада*, кандидаткиње Миле Сретеновић констатујем да утврђено подударање текста износи 2 (два) %. Овај степен подударности последица је цитата, личних имена, библиографских података о коришћеној литератури, тзв. општих места и података, што је у складу са чланом 9. Правилника.

На основу свега изнетог, а у складу са чланом 8. став 2. Правилника о поступку провере оригиналности докторских уметничких пројеката и докторских дисертација које се бране на Универзитету уметности у Београду, изјављујем да извештај указује на оригиналност докторске дисертације, те се прописани поступак припреме за њену одбрану може наставити.

У Београду, 26. октобар 2025. године

Ментор:

Др ум. Драган Момиров, редовни професор ФЛУ

